

Педагогічний дискурс, випуск 14, 2013

9. Семененко Н. В. Порівняльний аналіз електронних засобів навчання математики та інформатики для загальноосвітніх навчальних закладів та ВНЗ / Н. В. Семененко // Педагогічний дискурс : зб. наук. праць. – Хмельницький : Хмельницький : ХГПА, 2010. – Вип. 7. – Режим доступу до статті : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/peddysk/2010_7/semenenkon.pdf.

10. Співаковський О. В. Розробка ППЗ «Системи лінійних рівнянь» / О. В. Співаковський, Н. О. Кушнір // Комп'ютерно-орієнтовні системи навчання : зб. наук. праць. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. – Вип. 6. – С. 230–239.

11. Тутова О. В. Організація самостійної роботи майбутніх учителів математики зі створення засобів евристичного навчання математики / Тутова О. В. // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова : Серія № 3. Фізика і математика у вищій і середній школі : зб. наук. праць. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – № 5. – С. 132–138.

12. Nachman M. Data Geeks, Meet Wolfram Alpha Pro [Electronic resource] / Mark Nachman. – Mode of access : <http://www.pcmag.com/article2/0,2817,2399911,00.asp>.

Анотація**Н.В.Рашевская, Н.М.Кияновская****Использование информационно-коммуникационные технологии в процессе обучения высшей математике в технических университетах Украины**

В статье проанализированы информационно-коммуникационные технологии обучения высшей математике, которые используются в высших технических учебных заведениях Украины. Среди них рассматриваются программно-педагогические средства, программные среды и электронные учебно-методические пособия, разработчиками которых являются отечественные ученые. Рассмотрены особенности указанных технологий, их возможности и предназначение, выделены педагогические цели использования информационно-коммуникационных технологий в процессе обучения высшей математике. Проведена классификация программно-педагогических средств по уровням архитектуры, по способу представления разделов математики и по степени автономности; наведены дидактические условия разработки программно-педагогических.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, программно-педагогические средства.

Summary**N.V.Rashev'ska, N.M.Kiyanov'ska****Information and Communication Technologies Use in the Process of Teaching Higher Mathematics at the Technical Universities of Ukraine**

The article analyzes the ICT of teaching higher mathematics, which are used in the training of students in the higher technical educational institutions of Ukraine. Among them it studies software and educational tools, software protection, electronic teaching aids, developers of which are domestic scholars. The features of these technologies, their potential and purpose, selected teaching goals using information and communication technology in learning higher mathematics are examined. Classification of software and teaching tools for architecture levels, the way they represent branches of mathematics and the degree of autonomy are classified; didactic conditions of developing of software and teaching tools are given.

Key words: ICT, software educational tools.

Дата надходження статті: «8» лютого 2013 р.

УДК 371.671:811.161.2-13(045)

С.З.РОМАНЮК,кандидат педагогічних наук, доцент
(м. Чернівці)**Лінгводидактичні підходи до створення підручників для українського шкільництва в діаспорі**

У статті розглядаються лінгводидактичні засади творення основних підручників для навчання української мови в системі рідномовного шкільництва західної діаспори – букварів та читанок. Аналізується порядок вивчення букв і звуків, укладання текстів у букварях з урахуванням диференційованого підходу – для сільських й міських школярів та в різні пори року. Особлива увага приділяється укладанню читанок, які, крім літературних текстів, повинні вміщувати завдання лінгводидактичного змісту, спрямовані на засвоєння граматичних понять і збагачення лексичного ладу мовлення учнів.

Ключові слова: підручник, навчальна книга, буквар, читанка, буква, звук, текст, вправа, українська мова, українознавство, словник, граматичні завдання.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Одне із найголовніших завдань українського шкільництва в діаспорі полягає у формуванні рідномовної особистості зарубіжного українця. Успішне вирішення його у великій мірі залежить від забезпечення навчально-виховного процесу в рідних школах і школах українознавства високоякісними підручниками, які відповідають сучасним дидактичним вимогам і забезпечують успішне оволодіння учнями науковими знаннями

з різних галузей українознавства, забезпечують їх гармонійний розвиток, спонукають до творчих пошуків. Створення таких підручників завжди було і є актуальним для всіх країн і у всі часи історичного розвитку людства. Особливої актуальності воно набуває в умовах діаспори, коли українським навчальним книгам доводиться витримувати конкуренцію з підручниками, написаними для державних шкіл офіційною / державною мовою і коли вони повинні враховувати особливості побутування етнічної спільноти в іншомовному оточенні. У даному контексті заслуговують на увагу підходи до створення підручників для українського шкільництва в англomовних країнах, що нині набули поширення в багатьох державах світу.

Аналіз досліджень і публікацій... Зазначимо, що дана проблема ще не привернула належної уваги вітчизняних дослідників, хоча чимало підручників, створених у західній діаспорі, використовуються в школах України як посібники для позакласного читання в початковій школі. Щоправда, в контексті дослідження інших аспектів їх частково розглядали в своїх працях Б.Ажнюк, Г.Бигар, І.Осадченко, І.Руснак, Б.Степанишин, І.Стражнікова та ін.

Формулювання цілей статті ... Мета статті – проаналізувати лінгводидактичні підходи до створення навчальних книг – букварів і читанок для українського шкільництва в західній діаспорі другої половини ХХ ст.

Виклад основного матеріалу ... Проблема українського підручникотворення в англomовних країнах набула особливої гостроти в середині минулого століття, коли навчання в системі рідномовного шкільництва розпочали діти, які народились і виростили в полікультурному соціумі і для яких, як правило, рідною (постійно вживаною) була офіційна мова держав проживання, а українську мову вони вивчали як другу.

У таких обставинах автори підручників найбільше уваги приділяли створенню букварів – першої і найголовнішої книжки в житті дитини. Його завдання – дати вчителю (та й учневі) багато текстів для читання й письма, головне – для читання. Тому автор, на думку канадських педагогів, укладаючи буквар, мусить: «1) підібрати собі чергу основних точок, на яких ґрунтується навчання читати – отже: речення, слова і букви, або тільки слова та букви; при чому зберігати таку чергу букв, в якій діти мають пізнавати ці букви; 2) укласти собі чергу головних тем, до яких треба підпорядкувати окремі уроки читання. Укладання черги мовних частин (звуків – букв) легке; однак ніхто не буде вчити дітей на першій годині навчання таких співзвуків, як: ль, сь, дз, дж, ю, я. На початок навчання треба вжити чисті звуки, які теж відповідають легким у писанні буквам, зокрема, такі ще звуки, що часто повторюються у великій кількості слів [3, с.38–39].

Необхідно зауважити, що, визначаючи тематику текстів для читання, окремі педагоги в США і Канаді пропонують підходити до цього диференційовано: добирати одні тексти для міських дітей і зовсім інші для сільських, зокрема влітку або взимку, коли випав сніг або коли вже нема снігу, щоб діти помічали різницю в стані природи. Звичайно, вважають вони, треба добирати для букварів та читанок і загальні тексти, характерні для кожної місцевості і кожної пори року. Але, як правило, те, що загальне, на її думку, не надто цікаве для дітей. Тому, наголошують досвідчені педагоги, вчитель повинен самостійно доповнювати зміст підручника цікавими для школярів текстами, враховуючи їх вікові особливості, рівень розвитку, місцеві умови.

Слід, однак, зазначити, що далеко не всі букварі, якими й сьогодні користуються вчителі й учні українських шкіл у західній діаспорі, відповідають цим вимогам. Невдало, як зазначає вчителька школи українознавства в Лондоні Оксана Рівний, використовувати в навчанні першокласників сучасні українські букварі: учні, які народилися й виховуються в англomовному середовищі, не розуміють змісту багатьох слів, які легко усвідомлюються українськими школярами, тому що не зустрічаються з позначуваними ними поняттями в реальному житті. А перший шкільний підручник (здебільшого, далеко не перша книжка в житті сучасного школяра) повинен захопити учня й повести його науковими шляхами в світ знань, у світ пізнання і пошуку і допомогти утвердитися в ньому. Якщо творцям букварів і, безперечно, першим учителям не вдасться зробити цього, станеться найстрашніше: в учня рідної школи пропаде бажання вчитися, тобто освоювати поряд з рідною (а це вже англійська, французька чи інша) українську мову як другу – мову своїх дідів-прадідів, які приїхали з невідомої їм України. Така ситуація ускладнить діяльність учителів рідних шкіл, завдання яких в умовах діаспори полягає в тому, щоб забезпечити формування україномовної особистості, що вільно і легко висловлюється за будь-яких життєвих обставин, виявляє високий рівень володіння мовною культурою, дбає про якість свого мовлення.

Виконанню цього завдання якнайкраще сприяє найбільш поширена і основна навчальна книжка читанка в системі рідномовного шкільництва західної української діаспори, друга і найважливіша після букваря книжка, що як добрий і розумний провідник вводить дитину в довкілля, в світ чару і казки. Учні початкових класів довідуються з української читанки про минуле й сучасне своєї прабатьківщини і українського народу. Конкретно кажучи, початкова

українська читанка – це джерело пізнання для учнів, незамінне знаряддя розвитку мови й мислення у дітей та формування самостійної праці над книжкою [5, с.31–33].

А тому в читанках, наголошує В.Луців (псевдонім – Педагог), треба вміщувати необхідні і найдоступніші для дітей даного віку знання як про нашу батьківщину, так і про наше довкілля, беручи як підставу українську мову і її вимоги до дитини. Моральною основою читанки мусить бути вчення християнської церкви та глибокі патріотичні засади і все найсуттєвіше з українознавства.

Дидактично-методичним зразком того, як слід укладати шкільні підручники такого типу, українсько-канадський педагог вважає читанку К.Ушинського. Адже видатний учений дійшов до переконання, що в читанці конче потрібно вміщувати вправи на самостійне створення понять і подав у своєму «Рідному слові» 36 таких вправ. У кожній із цих вправ слова, що означають різні речі чи явища, з'єднані в дві-три групи; назва групи – окреме поняття. Під цими ж групами, надрукованими звичайним шрифтом, подані ті ж самі слова, надруковані курсивом, але тут вони перемішані і учень мусить визначити, до якої саме групи те чи інше слово належить. У такий же спосіб школяр ознайомлюється з тим, як можна підібрати поодинокі частини із цілого, а з частин створити цілість. У створенні підручників як головного засобу організації навчальної діяльності учнів К.Ушинський виходив із основних засад: 1) дитяча уява і 2) дитячий досвід. На цих двох засадах, наголошує В.Луців, має опиратися в своїй праці і кожен педагог рідної школи, оскільки він має забезпечити оволодіння учнями мовою і мовленням, які є засобом пізнання, спілкування, виховання та розвитку, самовираження, утвердження в суспільстві. При цьому важливо врахувати, що з початком навчання у школі мовлення дитини вступає в цілком нову і своєрідну фазу розвитку. Мова стає об'єктом вивчення, а мовлення виконує важливу функцію: з одного боку, воно інструмент, засіб оволодіння виучуваним матеріалом, з іншого – джерело знань з інших (не мовних) сфер пізнання.

Тому, добираючи матеріали для читанок, треба брати до уваги, що, крім пояснювальних завдань, дитина мусить знайти в ній усе те, що допомогло б їй активно включитись у розповідь, а для цього матеріал мусить бути підібраний відповідно до її віку. На це ж спрямовується увага і при укладанні практичних завдань при кінці тексту, і при поясненні слів, і при ілюстративному матеріалі.

Діаспорні педагоги радять авторам навчальних книг також звертати увагу на побудову, конструкцію читанки. З довголітнього досвіду відомо, що найкраще тут використовувати конструкцію тематичну. За такого підходу кожна попередня тема повинна логічно або хронологічно пов'язуватись із наступною. Поодинокі твори треба розміщувати за спорідненням змісту, ідеї та за логічним зв'язком думок. Така побудова дає змогу створити змістовну і барвисту картину, певну тему і послідовно її розвивати та краще довести до свідомості учнів. На основі так пов'язаних казок, легенд, віршів чи оповідань дитині легко усвідомити цілу панораму – проблему українознавства.

В умовах діаспори важливо звернути особливу увагу на мову читанок. Зважаючи на те, що єдино визнаною є тільки літературна мова, треба починати вивчати її від основних, найзрозуміліших слів, оминаючи важкі, не раз незрозумілі навіть старшим, бо читанка для дітей в цих умовах має виконати конкретне завдання – дати дитині потрібний запас слів української мови, дбаючи постійно про їхнє засвоєння і дальший ріст. Читанка не повинна служити дитині зовнішньою гімнастикою думки, але непорушною єдністю форми і змісту повинна розвинути у дитини розуміння щораз нових понять і явищ, а разом із тим потрібних для їхнього означення слів і зворотів. Канадські педагоги переконані, що розвиток дитячої української мови дуже залежний від добре побудованих читанок. Добра читанка вводить дітей у світ нових понять, нових слів із ділянок, що не завжди знані їм із щоденного життя, із поточної розмови з батьками. Водночас треба брати до уваги і те, скільки та які нові незнайомі дітям слова вводяться, чи вони доступні для учнів даного класу, чи підходять тільки для читанок у вищих класах. Діаспорні лінгводидакти вважають, що кожне нове оповідання, вірш чи текст взагалі не повинні мати більше як три незнайомих слова. Бо ж часто трапляється таке, що деякі автори читанок вводять у текст по п'ятдесят, а то й більше незнайомих слів, і, ясна річ, дитина від цього розгублюється, відстає в навчанні і, зрештою, через це втрачає інтерес як до української мови, так і до рідної школи.

Доцільно також, стверджують педагоги, наприкінці читанки подати пояснювальний словничок складніших слів. Цілком очевидно, що пояснення цих слів мусять бути точні, прості й зрозумілі. Необхідно пам'ятати, що незрозуміле дитині слово приводить до механічного заучування, а через це поступу в опануванні рідної мови не буде. Словництво треба поділити на таке, що дітям невідоме – нові слова, і на таке, котре їм зрозуміле. Слова із попередніх років навчання не зараховуються, бо дитина повинна знати і розуміти їх із попередніх читанок.

Метою навчання української мови в діаспорі є не тільки розвиток комунікативних умінь та культури мовлення, а й національне виховання підростаючих поколінь, тому дуже важливо при укладанні подбати про їх відповідний зміст. Усі твори мусять бути насичені християнською етикою та любов'ю до рідного краю, до України. Зміст творів повинен мати виховний та «будуючий» (розвивальний) характер. Моральне виховання слід поєднати із програмовим матеріалом українського національно-християнського виховання.

Для естетичного виховання треба підібрати найкращі зразки української мудрості – казки, пісні, легенди, прислів'я, уривки з кращих творів українських письменників тощо. Все це народне духовне багатство мусять служити естетичному вихованню дітей. Сприяють цьому культурні і мистецькі, підібрані відповідно до віку, малюнки. Вони повинні відповідати програмі навчання і органічно включатись у зміст читанки, а не бути тільки її прикрасою. На думку діаспорних методистів пора викинути оті всі бездарні всоте передруковувані репродукції застарілих ілюстрацій, – треба йти слідами читанки «Золоті ворота» із її оригінальними малюнками мистця М.Дмитренка. Не варто шкодувати грошей і на добре видання читанки, бо відповідно дібраний матеріал, належне графічне оформлення, включно з відповідним шрифтом та доброякісний папір і оправа книжки будуть засобом утримання дітвори при українстві, збудять в дітей любов до рідної мови і всього, що рідне.

Як уже зазначалось, одне з найважливіших завдань читанки – навчити дитину читати, навчити її рідної мови. А для цього потрібне все те, про що вже йшлося вище, і, крім того, тексти повинні бути лаконічні, сюжети закінчені і мистецьки досконалі, бездоганні з погляду стилю і мови.

Однак зміст читанок, вміщений у них матеріал, наголошує автор багатьох підручників П.Волиняк, як і метод навчання залежить від його мети. Формування змісту залежить і від того, чи «ставимо завданням зробити з наших дітей українців (це цілком можливе в наших умовах!), чи ставимо завданням навчання зробити з наших дітей чужинців, які б якось «спікали» по-українському, щоб у випадку подорожі в Україну могли розпитати дорогу до готелю, в якому вони зупинились» [2, с.12].

Сам же педагог сприйняв першу мету / завдання і відповідно укладає свої читаки. Проте він хоче, щоб українці в діаспорі не тільки добре знали «нашу літературу, нашу історію, Україну», могли вести в університетах «дискусії зі своїми англомовними співгромадянами на всі теми, зв'язані з Україною», а й досконало засвоїли українську мову, вільно володіли її формами – усною і писемною. Тому в своїх підручниках «завдання опрацьовував так, щоб привчити дитину самостійно мислити, примусити її розвивати техніку усної й письмової мови» [2, с.12].

Вміщує він в окремих випадках і граматичні вправи. Але при цьому наголошує, що вчителі мусять самі подбати про розширення завдань і вправ, якщо їх виявиться замало. Водночас треба знати, що ніхто не складе підручника, який вчитиме дітей сам, без великих зусиль вчителя й учня. Щоб не було учням дуже нудно від серйозних матеріалів, педагог свідомо вмістив «частину матеріалів довших і навіть розвагових». Він нагадує вчителям, що учні повинні мати спеціальні зошити для запису нових для них слів. Проте учитель має радити їм, які слова в ті зошити записувати. Пояснення тих слів треба робити : виключно українською мовою, а не давати їх переклад англійською [1, с.103].

За переконаннями П.Волиняка, завдань і вправ, вміщених у читанках, недостатньо для ґрунтового засвоєння мови і досконалого володіння нею. Для цього потрібні спеціальні підручники і тому він пропонує «всім, хто хоче й може: складіть підручники з письмових вправ і розвитку усної мови для другої, третьої й четвертої клас, себто до читанок «Барвінок», «Київ», «Лани». Обґрунтуйте їх на цих читанках. Розміри: для 2-ої класи – 32 стор., для 3-тньої – 40 стор., для 4-ої – 48 сторінок. До кожного підручника додайте методичні вказівки вчителям. Не робіть їх більшими, бо я тоді їх не видаватиму – ці розміри й так завеликі для наших шкіл, коли взяти до уваги ще й читанку на 100 чи й більше сторінок» [2, с.12].

Та поки такі підручники з'являться, досвідчений педагог рекомендує українським учителям користуватися книжкою П.Миролюбного для третього й четвертого класу, тому що це «добра книжка і її в наших школах з успіхом можна використовувати два роки – до моїх читанок «Київ» і «Лани». На його думку, це єдиний грамотно і добре методично складений підручник для письмових вправ. Після неї можна легко перейти до підручника з фонетики й морфології Д.Кислиці. Єдиний недолік цього підручника в тому, що «в ньому нема вправ на розвиток усної мови учнів, що є важливою ділянкою навчання й дома, а тим більше на еміграції. Учителі самі мусять доповнювати цю частину підручника» [2, с.13].

Дослідженням встановлено, що, крім уже згаданих підручників для рідних шкіл, у англомовних державах проживання українців були видані й інші, більш досконалі навчальні книги. Але, як це часто трапляється (навіть із тим же П.Волиняком), українська педагогічна

громада в діаспорі не завжди була знайома з ними. Прикладом такого підходу можуть бути міркування П.Волиняка про читанку М.Дейко «Волошки», якої він не бачив, але назвав «шкідливою» тільки через те, що її створила одна людина [2, с.13].

На нашу думку, М.Дейко була одним із перших лінгводидактів, яка професійно підійшла до вирішення проблеми мовної освіти зарубіжних українців і створення відповідних підручників. Спостерігаючи за умовами перебування української дитини в іншомовному оточенні, вона прийшла до висновку, що «двомовність переважної більшості українських дітей на еміграції – незаперечний факт. Це ставить перед нашою Рідною школою вимогу переглянути методи викладання й уживані в школі підручники та шукати найлегших шляхів якнайскоріше збагатити мізерний лексикон, з яким діти приходять до школи» [4, с.5].

Працюючи в українських школах Австралії, М.Дейко бачила, що діти краще розуміють англійську мову, ніж свою рідну, оскільки вони вчать англійською мовою в державних школах п'ять днів на тиждень, а в рідній суботній школі лише один день.

Критично переосмисливши попередній досвід навчання у суботніх школах, а також переглянувши принципи укладання підручників для початкової і середньої школи на основі «методики цілих слів», М.Дейко обирає нові підходи до навчання грамоти українських дітей, застосовуючи аналітико-синтетичний метод, що, як вважає педагог, для української мови є далеко природнішим і легшим. Це допомагає швидко виробляти належну техніку читання й писання. І не тільки на початках навчання мови і літератури, але й у середніх класах.

У своїй методиці дидакт з Австралії використала досвід англійських філологів у навчанні дітей другій мові, де основною метою був розвиток навичок розмовної мови. «Ця метода, – писала М.Дейко, – вироблена англійцями, має за основу напівмеханічне, багаторазове усне хороше повторення однотипних мовних комбінацій, аж поки вони не стануть автоматичними. Шлях той довгий і тяжкий, але єдиний. Втіхою є те, що цей шлях природний, бо так навчається мови дитина від своєї матері: способом безконечних повторень тих самих мовних комбінацій».

На основі такого підходу. М.Дейко протягом 60-70-х рр. минулого століття написала і видала кілька навчальних книжок для початкового та середнього шкільного віку, починаючи від «Букваря», і продовжуючи читанками «Рідне слово. Перша читанка після букваря», «Волошки. Друга читанка», «Рідний край. Читанка третя», «Євшан-зілля. Четверта читанка», «Про що тирса шелестіла. П'ята читанка», які успішно використовуються в школах українознавства і в Англії.

У підручниках М.Дейко простежується прямий зв'язок процесу читання художніх та публіцистично-художніх текстів з граматичною частиною книжки, в якій до кожної навчальної теми подаються завдання не тільки до змісту прочитаного, але й до окремих слів та система інших запитань і завдань мовно-граматичного характеру.

Так, до оповідання Марка Вовчка «Степовий гість» у підручнику «Євшан-зілля» (п'ята читанка після букваря) подано низку завдань такого змісту:

1. Запам'ятати й записати слова, взяті з тексту.

Наприклад: думка, шепотіти, стукати та ін.

2. Запитання до змісту оповідання.

Наприклад: У кого на хуторі зібралися гості? Чому господар і гості були невеселі? Хто постукав у віконце?

3. Завдання з мовними вправами, які відсилають учнів у другу частину підручника. Так, до оповідання «Степовий гість» пропонуються мовна вправа 14-та, граматична вправа 14-та і завдання утворити гніздо до слова «бити».

Таким чином, М.Дейко поєднала у своїй методиці вивчення української літератури з мовно-граматичним матеріалом для активного сприймання рідної мови українською дитиною в умовах чужомовного оточення.

Такий підхід до навчання дітей рідній мові викликав схвальні відгуки в українській пресі західної діаспори. Так, у найстарішій українській американській газеті «Свобода» про читанки М.Дейко писалося, що «...це одна з найбільш реальних відповідей на запитання характеру «Що робити?», щоб діти знали і любили українську мову, живучи в Англії, Австралії, Канаді і Америці. Її читанка не лише допоможе і заохотить дитину вивчати мову великого українського народу, але й навчить дітей ще й любити народ, дарма, що він за морями, за горами, а це – найважливіше у вихованні наших дітей і молоді в душі двох культур, тобто в душі ще більш повноцінних громадян своїх країн» («Свобода», 24.03.1958 р.).

У газеті «Наше життя» про читанку М.Дейко «Рідне слово», першу читанку-підручник після букваря, рецензент писав: «Рідне слово» подумане як підручник для другого року навчання української мови дітей, що виростають у неукраїнському середовищі. Тому-то в підручнику авторка послідовно впроваджує щораз нові слова, що їх діти повинні собі засвоїти. Включено також вказівки для вчителя, як користуватись підручником. Щоб досягнути максимум

ефективності, «Рідне слово» треба уживати як першу книжку серії підручників, побудованих на тому самому зложенні – що наші діти мусять вивчати українську мову в першу чергу в слові». У ряді інших відгуків підкреслювалася також важливість вивчення української мови за методикою М.Дейко в початкових та середніх класах рідних шкіл і шкіл українознавства в Канаді, Австралії, Англії, де вони активно використовуються в навчальному процесі сьогодні.

Таким чином, українські школи в діаспорі одержали науково обґрунтовані та адаптовані для української дитини в західній діаспорі (в основному в англомовних країнах) буквар і читанки, які органічно поєднали в собі процес вивчення літератури і мови, спираючись на аналітико-синтетичний метод вивчення української мови як другої.

Підручникам М.Дейко водночас притаманний патріотичний виховний пафос як у пропонованих для читання текстах, так і в змісті дидактичного матеріалу, що, безумовно, забезпечило їх популярність серед учителів та учнів рідномовного шкільництва в західній українській діаспорі.

Висновки... У другій половині ХХ ст., коли в системі рідномовного шкільництва українців західної діаспори навчалися покоління, народжені в Австралії, Англії, Канаді і США, для яких українська мова стала другою, автори підручників звертали особливу увагу на створення букварів і читанок – основних навчальних книг для оволодіння культурою усного мовлення. Тексти для букварів і читанок підбирались з урахуванням їх виховного змісту, до них додавалися мовно-граматичні вправи – завдання і запитання для активізації пізнавальної діяльності учнів та забезпечення їх мовного розвитку.

Список використаних джерел та літератури:

1. Волиняк П. Слово до вчителів і батьків / Петро Волиняк. – Запоріжжя. Читанка для п'ятої класи та позашкільного читання. – Торонто, 1968. – С.103.
2. Волиняк П. Початок шкільного року і асимілятори / П. Волиняк // Нові дні. – 1966. – Ч. 198–199. – С. 12–14.
3. Вівчарук А. Наукові помічні середники в 1 класі / А. Вівчарук, А. Карпович // Життя і школа. – 1982. – № 1. – С. 38–39.
4. Дейко М. Передмова / Марія Дейко // Євшан-зілля. Читанка для четвертого року навчання. – Австралія – Англія, 1970. – С. 5.
5. Педагог. Педагогічні вимоги до наших читанок // Життя і школа. – 1991. – Ч. 1. – С. 31–33.

Анотація

С.З.Романюк

Лингводидактические подходы к созданию учебников для украинского образования в диаспоре

В статье рассматриваются лингводидактические основы создания главных учебников для обучения украинского языка в системе родноязычных школ западной диаспоры – букварей и книг для чтения. Анализируется порядок изучения букв и звуков, размещение текстов в букварях с учетом дифференцированного подхода – для сельских и городских школьников и в разное время года. Особое внимание уделяется созданию книг для чтения, которые, кроме литературных текстов, должны содержать задачи лингводидактического содержания, направленная на усвоение грамматических понятий и обогащения лексического строя речи учащихся.

Ключевые слова: учебник, учебная книга, букварь, книга для чтения, буква, звук, текст, упражнение, украинский язык, украиноведение, словарь, грамматические задания.

Summary

S.Z.Romaniuk

Linguistic and Didactic Approaches to Creation of Textbooks for Ukrainian Education in Diaspora

The article deals with the creation of the basic principles of linguodidactic textbooks for teaching Ukrainian language in the system of native language schooling system of Western diaspora – primers and readers published. We analyze the procedure of learning letters and sounds, concluding texts primers based differentiation – for rural and urban students and in different seasons. Special attention is paid to the textbook which, in addition to literary texts should contain objectives of linguodidactic content aimed at mastering grammatical concepts and vocabulary enrichment system of language learners.

Key words: textbook, primer, book to read, letter, sound, text, exercise, Ukrainian language, Ukrainian, vocabulary, grammar tasks.

Дата надходження статті: «20» березня 2013 р.